

VOCIBUS CAELUM RESONAT CANORIS

pochodzi z antyfonarza dominikanów krak. z 1509; w 4 strofach safickich mniejszych z doksologią, bez rymów, opiewa on zasługi świętego, porównując go do hiacyncu (nawiązanie do łac. wersji imienia Hyacinthus); do śpiewu wykorzystano melodię hymnu → *Ut queant laxis resonare fibris*; tekst został opublikowany w AH XLIII 175-176 i z nutami Kowalewicz HP 83.

Chev 34 746; Kowalewicz HP 90-91.

Marzena Straszewicz

VODNIK ANTON, ur. 28 V 1901 w Lublanie, zm. 2 X 1965 tamże, poeta, historyk sztuki i krytyk.

W Lublanie studiował historię sztuki, 1927 uzyskując doktorat; należał do kręgu młodych słoweń. intelektualistów kat., skupionych wokół chrześc. lewicy i czasopisma „Križ na Gori” (1924-27), którego był red. naczelnym; współpracował i redagował kat. pismo lit. „Dom in Svet”; od 1928 objął red. działu kulturalnego pisma literacko-kulturalnego „Sodobnost”; 1931-38 pracował w księgarni, a do 1941 jako red. w Mohorjeveju družbie w Celju; w czasie II wojny świat. uczył historii sztuki w akademii muz.; po wojnie był red. wydawnictwa Prosvetna zveza, a do 1952 Državni založbi Slovenije.

Wokół V. uformował się ruch poetycki pisarzy kat., zw. kriżarstwo, którego celem była odnowa myśli chrześc. i kat., idąca w kierunku rewolucji duchowej i pogłębionej analizy doktryny Kościoła, a także uwolnienia sztuki od dydaktyzmu i skierowania jej na świat duchowy oraz wartości estetyczne; V. już we wczesnej twórczości wyrażał nadzieję na osiągnięcie stanu harmonii kosmicznej i Bożego ładu we wszechświecie; łączył tradycję chrześc. z dekadentyzmem uznawanym za prekursora nowej, wielkiej kultury, w której nastąpi mist. połączenie świadomości człowieka ze wszystkim, co go otacza.

Debiutował zbiorem poezji *Žalostne roke* (Ljubljana 1922), po którym uznano go za ekspresjonistę; wyrazy uczucia miłosebnego przeplatane nastrojami mist. zawarł w dziele *Vigilije* (Ljubljana 1923); jest autorem tomu *Skozi vrtove* (Ljubljana 1941), powojennego zbioru *Glas tišine* (Celje 1959, Ljubljana 1985) i wyborów *Srebrni rogi* (Ljubljana 1948), *Zlati krogi* (Ljubljana 1952), *Sončni mlini* (Ljubljana 1964); przygotował też antologię *Slovenska sodobna lirika* (Ljubljana 1933); pośm. utwory V. wydano jako *Zbrano delo* (I-IV, Ljubljana 1993-97); wiersze w języku pol. ukazały się w antologii *Srebro i mech* (Sejny 1995, 128-141).

A. Polenc, *Izvor žolovka V. po razstavi*, Ljubljana 1975; K. Šalamun-Biedrzycka, *Anton V. wobec „buntu antymodernistycznego”*, w: *Literaturny slovarnik w okresie awangardowego prelomu*, Wr 1979, 111-121; też: *Poezja Antona Podbevška i Antona V. w latach dwudziestych XX w.*, Wr 1980; F. Buttolo, *Anton V. in mladinsko katoliško gibanje*, Celovski zvon 12(1994) 91-92; A. Gosar, M. Jeršič, *V. po Sloveniji*, Ljubljana 1994; F. Pibernik, *ESlov XIV 285* (bibliogr.); A. Mihelič, J. Šnidaršič, I. Fink, *V. po praktičnem izobraževanju*, Novo Mesto 2004.

Jolanta Koziej-Choldżyńska

VODNIK VALENTIN OFM, ur. 3 II 1758 w Zgornjej Šišce (obecnie Lublana), zm. 8 I 1819 w Lublanie, pisarz, dziennikarz.

Do zakonu wstąpił w Nazarje; 1776-78 studiował filozofię, a 1778-80 teologię w Lublanie; nast. przebywał w klasztorze w Trsacie k. Rijeki; święcenia kapł. przyjął 1772 w Krku; pracował jako duszpasterz w Sorze, Bledzie, Ribnici i Koprivniku, gdzie 1792 związał się z kręgiem Ž. Zoisa; 1795-97 wydawał „Velika pratika”, a 1798-1806 „Mala pratika” ze swoimi utworami; od 1798 uczył w gimnazjum w Lublanie, gł. języka wł. i franc.; był też inspektorem szkół; 1797-1800 wydawał pierwszą słoweń. gazetę „Lublanske novice”.

Pierwsze utwory V. pisał pod wpływem M. Pohlina i wydawał gł. w piśmie „Pisanica”; jest autorem tomu *Pesme za pokušino* (Ljubljana 1806, 1965); całość jego dorobku poetyckiego została wyd. w zbiorach *Izbrane pesmi* (Ljubljana 1958) i *Pesmi* (Celovec 1997); uznawał, iż poezja uszlachetnia człowieka, podnosi poziom mor. i kształtuje umysł; idealizując naród słoweń., podkreślał jego wartości mor.; odwoływał się także

do tradycji rel. (często umieszczał zwroty z języka cerkiewnego); opowiadał się za używaniem języka słoweń. w szkolnictwie i administracji; jest autorem słoweńskiej gramatyki i słownika w wydaniu 2-języcznym (słoweń.-niem.) *Pisemenost ali gramatika za perve šole* (Ljubljana 1811); na zamówienie rządu austr. wydał przełożone z niem. pieśni żołnierskie *Pesmi za brambovce* (Ljubljana 1809); utwory V. wydano pt. *Izbrano delo* (Ljubljana 1970), *Zbrano delo* (Ljubljana 1988).

I. Vrhovnik, *O stoletnici Vodnikovih „Lublanskih Noviz”*, Ljubljana 1897; I. Grafenauer, *Valentin V. – pesnik. Analiza njegovega pesniškega razvoja in značaja*, Knežova knjižnica 22(1918) 104-169; J. Kos, *Valentin V.*, Ljubljana 1990; DLE III 2, 203; J. Kos, *ESlov XIV 286-288* (bibliogr.).

Jolanta Koziej-Choldżyńska

VOGELS HEINRICH JOSEPH ks., ur. 12 I 1880 w Langenbergu k. Gütersloh, zm. 22 XII 1972 w Bonn, bibliista.

Święcenia kapł. przyjął 1902 w Kolonii; wykształcenie teol. zdobywał w Bonn, Fryburgu Br. i Monachium, gdzie 1906 obronił doktorat, napisany pod kierunkiem O. Bardenhewera; 1906-11 był wykładowcą w gimnazjum w Düsseldorfie, nast. docentem uniw. w Monachium (1911-17); po wojnie objął stanowisko prof. w Strasburgu (1917-19), a nast. Bonn (1921-46). Badania V. dotyczyły historii tekstu NT oraz tłumaczeń łac.; zachowywał nauk. dystans do rękopisów bibl. z IV w. po Chr., starając się dotrzeć do wcześniejszego etapu kształtowania się tekstu oryginalnego; w *Handbuch der Textkritik des NT* (Mr 1923) stworzył nowe horyzonty badań nad tekstem NT, co zaowocowało wyd. *NT graece et latine* (I-II, D 1922); angażował się również w badania nad łac. tekstem NT; z opatem benedyktynów z → Beuron i właścicielem wydawnictwa Herder założył we Fryburgu Br. *Vetus Latina Foundation*, której zadaniem było wydanie wszystkich znanych starołac. fragmentów bibl.; opublikował także prace z zakresu studiów nad komentarzem → Ambrozjastera do *Listów Pawła Das Corpus Paulinum des Ambrosiaster* (Bo 1957) i *Ambrosiastri qui dicitur commentarius in Epistolas Paulinas* (I-III, CSEL 81, W 1966-69).

J. Quasten, *Heinrich Joseph V.*, CBQ 35(1973) 359-360; K.Th. Schäfer, *Heinrich Joseph V.*, BZ 17(1973) 318-320.

Krzysztof Mielcarek

VOGELSANG KARL, ur. 3 IX 1818 w Legnicy, zm. 8 XI 1890 w Wiedniu, austr. polityk, publicysta.

Pochodził z prus. rodziny protest.; po studiach z zakresu prawa w Bonn, Rostocku i Berlinie pracował w prus. aparacie sprawiedliwości; w Berlinie poznał m.in. W.E. → Kettelera, co przyczyniło się 1850 do jego konwersji na katolicyzm i rezygnacji z funkcji deputowanego w mecklenburskim Landtagu; od 1859 towarzyszył służbowo księciu Liechtensteinu Janowi II w podróżach po Europie (otrzymał wówczas tytuł barona); 1864 zamieszkał w Austrii; 1875 został red. wiedeńskiej gazety „Das Vaterland”, a 1879 założył mies. „Österreichische Monatsschrift für Gesellschaftswissenschaft und Volkswirtschaft”; w działalności publicystycznej domagał się reform społ., zwł. ograniczenia czasu pracy, wolnych niedziel, ubezpieczeń powsz. i prawa do stowarzyszenia się; od 1888 organizował kręgi dyskusyjne reformatorów społ. (zw. *Enten-Abende*); uchodził za duchowego założyciela ruchu chrześc.- społ., z którego 1893 powstała Christlichsoziale Partei Österreich; jego idee wywarły wpływ m.in. na K. Luegera i F. Schindlera, a działalność przyczyniła się do utworzenia 1884 unii → fryburskiej, rozwijającej kat. studia społ.; jego imieniem nazwano instytut zajmujący się badaniem historii demokracji chrześc. w Austrii (Karl von V. Institut).

V. jest autorem opracowań: *Die Notwendigkeit einer neuen Grundentlastung* (W 1880), *Die Bauernbewegung in den österreichischen Alpenländern* (W 1881), *Die Konkurrenzfähigkeit in der Industrie* (W 1883), *Die materielle Lage des Arbeitstandes in Österreich* (I-III, W 1883-84) i *Zins und Wucher* (W 1884); znaczna część jego artykułów została opublikowana

jako *Gesammelte Aufsätze über sozialpolitische und verwandte Themata* (Au 1886).

ADB XL 156; A. Orel, *V. Leben und Lehren* I-VIII, W 1922-23, 1957³; *Die sozialen Lehren des Freiherrn Karl von V.*, W 1938; J.Ch. Allmayer-Beck, *V. Vom Feudalismus zur Volksbewegung*, W 1952; E.J. Görlich, *Karl von V. – Ein Mann kämpft für die soziale Gerechtigkeit*, W 1968; E. Bader, *Karl von V. Die geistige Grundlegung der christlichen Sozialreform*, W 1990; A. Egger, *Die Staatslehre des Karl von V.*, W 1991 (bibliogr.); DBE X 229; V. Zsikovits, *LThK X* (2006) 838.

Stanisław Józef Koza

VOGHENZA, Vicohabentia (pn. Włochy), biskupstwo hist. w metropolii Rawenna, istniejące od IV w., którego siedzibę po inwazji → Longobardów przeniesiono do → Ferrary; obecnie bpstwo tytularne.

Gams 694; AnPont 2012.

Maciej Dudek

VOGLER GEORG JOSEPH, Abbé Vogler, ks., ur. 15 VI 1749 w Würzburgu, zm. 6 V 1814 w Darmstadiu, kompozytor, teoretyk muzyki, organista i budowniczy organów.

Studiował teologię i prawo na uniwersytecie w Würzburgu i Bamberdze; 1771 objął funkcję kapelana na dworze książęcym w Mannheimie; 1773 odbył podróż do Włoch, odwiedzając Wenecję, Bolonię (uczył się kompozycji u G.B. Martiniego), Padwę oraz Rzym (studiował u J.A. Hassego), gdzie przyjął święcenia kapł.; po powrocie do Mannheimu 1775 został zastępcą dyrygenta kapeli książęcej; 1780-83 przebywał w Paryżu, prowadząc działalność koncertową (grał na organach i klawesynie); od 1784 pełnił funkcję kapelmistrza na dworze książęcym w Monachium, nast. był dyrygentem na dworze król. w Sztokholmie; 1792-93 odbył podróż do Portugalii, Grecji i pn. Afryki, by zapoznać się z kulturą muz. tych regionów; po powrocie 1799 do Niemiec zajął się budową oraz restauracją organów piszczałkowych; od 1807 był kapelmistrzem książęcej kapeli w Darmstadiu.

Twórczość kompozytorska V., utrzymana w stylu szkoły mannheimskiej, obejmuje utwory instrumentalne (sonaty i wariacje na klawesyn i organy, 2 uwertury, 3 symfonie, 9 koncertów na fortepian i orkiestrę oraz liczne wariacje na ten sam skład), muzykę kameralną (trio, sonaty, kwartety), ok. 100 utworów rel. (11 mszy, pieśni rel. z fortepianem, kantaty na chór i orkiestrę oraz chór i fortepian), dzieła sceniczne (m.in. 11 oper i 3 balety); V. jest też autorem prac z zakresu teorii muzyki (interesował się zwł. wzajemnymi odniesieniami poszczególnych akordów, ich wartością oraz znaczeniem w tonacji), m.in.: *Tonwissenschaft und Tonsetzkunst* (Mannheim 1776, Hi 1970), *Betrachtungen der Mannheimer Tonschule* (I-III, Mannheim 1778-81, Hi 1971), *Churpfälzische Tonschule* (Mannheim 1778), *Choral-System* (Offenbach 1800), *Handbuch der Harmonielehre und für den Generalbass* (Pr 1802), *System für den Fugensbau* (Offenbach 1811); działał też jako pedagog, jego uczniami byli m.in.: P. von Winter, J.M. Kraus, C.M. von Weber i G. Meyerbeer.

J. Simon, *Abt V. kompositorisches Wirken mit besonderer Berücksichtigung der romantischen Momente*, B 1904; E. Rupp, *Abbé V. als Mensch, Musiker und Orgelbautheoretiker unter besonderer Berücksichtigung des sogenannten „Simplifikationssystems“*, Ludwigsburg 1922; J. Veit, *Der junge Carl Maria von Weber. Untersuchungen zum Einfluss Franz Danzigs und Abbé Georg Joseph V.*, Mz 1990; M. Grave, *NGrove XXVI* (2001) 863-868; R. Thomsen-Fürst, *MGG(P) XVII* 175-183.

Andrzej Leliń

VÖGTLE ANTON ks., ur. 17 XII 1910 w Vilsingen, zm. 14 III 1996 we Fryburgu Br., teolog, biblista.

W 1930-34 studiował filozofię i teologię we Fryburgu Br.; 1934 uzyskał doktorat na podstawie rozprawy *Die Tugend- und Lasterkataloge im NT* (Mr 1936), napisanej pod kierunkiem A. Wikenhausera; 1936 przyjął święcenia kapł. i do 1939 był wik. w Heitersheimie i Mannheimie, a nast. rozpoczął studia bibl. w Bonn i Berlinie; podczas II wojny świat. jako kapelan wojskowy służył w szpitalu polowym i na froncie wsch.; od 1947 pracował jako administrator par. w Schlatt;

1949 uzyskał habilitację; 1950-51 studiował na Biblicum; 1951 otrzymał katedrę NT na wydziale teol. w Trewirze oraz objął katedrę teologii i egzegezy NT na wydz. teologii kat. we Fryburgu Br. (do 1978; 1958-59 rektor); 1967 mianowany pap. konsultorem, od 1972 był członkiem Heidelberger Akademie der Wissenschaften, 1973-81 – przew. Katholisches Bibelwerk, a także członkiem międzywyznaniowego Studiorum Novi Testamenti Societas; dążył do otworzenia egzegezy i teologii kat. na metodę hist.-kryt.; w badaniu tekstu bibl. propagował metodę → Formgeschichte; opublikował m.in. prace dotyczące Mt (*Was Ostern bedeutet. Meditation zu Matthäus 28,16-20*, Fr 1976), wiary popaschalnej, Hbr., apokalipsy (*Das Buch mit den sieben Siegeln*, Fr 1981) oraz komentarz do Jud i 2 P (*Der Judasbrief. Der Zweite Petrusbrief*, EKK 22, D 1994).

Ch. Schmitt, *BBKL XIV* 1589-1595 (bibliogr.); L. Obrelinner, *Wegbereiter der Ökumene im 20. Jahrhundert*, Gö 2005, 333-353.

Arnold Zawadzki

VOILLAUME RENÉ ks., ur. 10 VII 1905 w Wersalu, zm. 13 V 2003 w Aix-en-Provence, zał. → małych braci Jezusa, → małych braci od Ewangelii, → małych siostr od Ewangelii oraz instytutu świeckiego Fraternité Jesus Caritas (→ instytuty świeckie V 10°).

W 1922-23 studiował filozofię i matematykę w Ecole Saint-Jean de Béthune w Wersalu; pod wpływem biografii Karola de → Foucaulda poznanej dzięki książce autorstwa R. Bazina postanowił wstąpić do stanu duch.; 1923-25 studiował filozofię w seminarium Saint Sulpice w Paryżu, a nast. wstąpił do nowicjatu białych ojców w Maison Carrée (obecnie El Harrach) w Algierii; 1926 ze względu na zły stan zdrowia opuścił zgromadzenie i wrócił do seminarium; po ukończeniu studiów teol. przyjął 1929 święcenia kapł.; od 1929 przebywał w Rzymie, gdzie 1931 uzyskał doktorat z teologii na Angelicum, a 1931-33 studiował język arab. oraz islamistykę w Institut des Belles Lettres Arabes w Tunisie; po złożeniu profesji zak. utworzył pierwszą wspólnotę w El Abioth Sidi Cheick, której celem było życie kontemplacyjne przed Najświętszym Sakramentem, a także działalność mis. wśród muzułmanów na Saharze; 1936 został wybrany na przeora; 1947 założył wspólnotę w środowisku robotniczym w Aix-en-Provence, rozszerzając profil działalności apostołskiej zgromadzenia; od pocz. 50. lat XX w. zakładał wspólnoty w biednych środowiskach; 1968 na zaproszenie pap. Pawła VI prowadził rekolekcje wielkopostne w Watykanie, opublikowane pt. *Retraite au Vatican avec sa Sainteté Paul VI* i *Chemin de croix* (P 1969; *Rekolekcje watykańskie*, Kr 1978).

Jest autorem m.in. prac: *Le Fraternités du père de Foucauld* (P 1946), *Au Coeur de Masses* (P 1950; *Echa Nazaretu*, R 1972, Kr 2002), *Lettres aux Fraternités* (I-III, P 1960), *Prier pour vivre* (P 1966; *Modlić się, aby żyć*, Pz 1986), *Où est votre foi?* (P 1971; *Gdzie jest wasza wiara?*, Kr 1975), *Ma chair pour la vie du monde* (P 1974), *L'éternel vivant* (P 1977; *Wieczny i żywy*, Kr 1982), *Charles de Foucauld et ses premiers disciples* (P 1998), *Contemplation dans l'Eglise d'aujourd'hui* (P 2002; *Kontemplacja dzisiaj*, Kr 2002).

I. Lustrissimi, *DIP X* 534-535; P. Queinnec, *Catholicisme XV* 1307-1309; M. Launay, *René Voillaume. Contemplation et action*, P 2005; J.M. Recondo, *La chemin de la prière chez René V.*, P 2010; O. Cruz, *Charles de Foucauld e René Voillaume. Esperienza e teologia del „mistero di Nazaret“*, Assisi 2011.

Eugeniusz Ziemann

VOKOLEK VLADIMÍR, ur. 1 I 1913 w Pardubicach, zm. 23 VII 1988 w Ústí n. Labą, pisarz, redaktor.

Studiował bohemistykę i romanistykę na Uniwersytecie Karola w Pradze, jednak z powodu zamknięcia 1938 wyższych uczelni nie uzyskał dyplomu i wrócił do Pardubic; po II wojnie świat. ukończył kurs bibliotekarstwa na uniwersytecie w Pradze; współpracował z czasopismami, m.in.: „Akord”, „Rád”, „Vyšehrad”, „Plamen” i „Archa”; od 1946 był dyr. biblioteki w Děčínie, 1948